

אומנות האמינות

ספרות משובחת היא זו המרוממת את היומיומי למדרגת נושא מעניין – או, אם היא עוסקת במאורעות חריגים, יודעת לבנות להם סיבתיות משכנעת ולהוכיח את אמינותם. עיון בנובלה של נטליה גינצבורג מדגים את הסוג השני

מתח עלילתי. אנחנו יודעים מה קרה. אבל אנחנו לא יודעים למה זה קרה. "ככה זה קרה" פורש את המניעים לרצח האלים שעיימו הוא נפתח.

הנובלה היא יצירת מופת על אמביוולנטיות רגשית. אלברטו אינו אדם מרושע, אבל הוא אדם הססן, תנודתי ברגשותיו, דו משמעי במסריו, חסר יכולת הכרעה ומי שאינו נוטל אחריות על אי יכולתו זו. הגאות והשפל, הסתירה הפנימית, ביחסיו עם הגיבורה המספרת, מביאים אותה, לבסוף, למעשה הנורא. אין כאן מעשייה מוראליסטית שטחית ברוח זמננו על גבר מתעלל ואישה קורבן. לשם סיפור מוסר פשטני כזה איננו זקוקים לאחת הסופרות הגדולות של המאה ה-20. יש כאן גבר אומלל ומאמלל ואישה מן היישוב שמגיעה אט אט לעשיית המעשה הנורא מכול.

מגיעה אט אט. כי כן, ברצוני לטעון במסה זו שבצד הצגה מפורטת ומשכנעת של דוגמה

א

"ככה זה קרה" היא נובלה, או "רומן קצר" כפי שגרסה המחברת, שפרסמה נטליה גינצבורג ב-1947. זו יצירת הסיפורת הארוכה השנייה של הסופרת, שהייתה אז בת 31, והיא ראתה אור לאחרונה בתרגום מחודש לעברית כחלק מ"חמישה רומנים קצרים וסיפורים אחרים" של גינצבורג ('הספרייה החדשה', 2021, מאיטלקית: מירון רפפורט ומנחם פרי).

היצירה מתחילה "מהסוף". מסופה המדמם של מערכת היחסים בין המספרת, אישה צעירה, לבעלה, בן גיל העמידה, אלברטו:

אמרתי לו: 'תגיד לי את האמת', והוא אמר: 'איזו אמת?' ושרטט בחיפזון משהו בפנקס שלו והראה לי מה זה, רכבת ארוכה-ארוכה עם ענן שחור, והוא מציץ בה מן החלון ומנופף לשלום בממחטה.
יריתי לו בין העיניים. (עמ' 79)

המתח שעליו נשענת היצירה אינו, לפיכך,

הרי שגם אז האירוע לא היה מעניין מבחינת הספרות המשובחת. גינצבורג מצאה לה בקעה להתגדר בה ולהדגים את הווירטואוזיות שלה בדיוק מפני שהמספרת היא, כאמור, אישה מהיישוב ואלברטו הוא אדם חלש אך לא רשע מרושע.

בשורות הבאות אנסה להראות כיצד גינצבורג בונה נדבך אחר נדבך, דקות אחר ניואנס, את המעשים והרגשות שמובילים לבסוף לתוצאה המדוממת שנמסרת לנו כבר בפתח הנובלה. אני מבקש לטעון שרכיב עיקרי בהתפעלות שלנו כאן בזמן הקריאה, רכיב עיקרי במה שמכונה ה"כישרון הספרותי" של הסופרת, הוא הבנייה הזו, יצירת האמינות הזו.

ב

בפתח הרומן (מעט אחרי שנגלה לנו "הסוף"), אחרי תיאור היכרותם בביתו של מכר משותף, דוקטור גאונדנצי, אלברטו לכאורה פותח בחיזור אחר המספרת. הוא בא למעונה והם יוצאים לטיול ולבית קפה. "הוא הביט בי בעיניים עליוזות ובעוררות, וחשבתי שאולי הוא מאוהב בי. ומפני שאף-פעם לא קרה לי שגבר אהב אותי, שמחתי מאוד" (עמ' 81).

יש להדגיש שמבחינתה של המספרת מדובר באי-אהבה ממבט ראשון: "הוא לא מצא חן בעיניי" (עמ' 81). אבל תשומת הלב של אלברטו נעימה לה.

בהמשך המיידית חל שינוי, מזערי לכאורה, בניסוח של מה שהיא מרגישה: "כל כך נעימה לבחורה המחשבה שיש גבר שאולי מאוהב בה, שאפילו אם היא לא מאוהבת, היא קצת כאילו כן מאוהבת, והיא נעשית

חריגה ומעניינת של אמביוולנטיות רגשית, חלק ניכר מהמופתיות של "ככה זה קרה" נובע מיכולתה של גינצבורג לספר סיפור אמין על אישה רגילה שמגיעה צעד אחר צעד לרצח. למעשה, אתגר האמינות אינו מתמצה רק בהמחשה כיצד אישה נורמטיבית מגיעה לרצח, אלא מתפשט כאן גם לשאלה כיצד בכלל התחולל ונמשך הקשר הזה שלידתו באי-אהבה ממבט ראשון מצדה של המספרת והמשכו ברגש קמצני הניתן במשורה מצידו של אלברטו.

סוגיית האמינות אינה סוגייה זניחה. למיטב ידיעתי היא לא זכתה לעיון שיטתי בידי חוקרי ספרות. אפשר לטעון שמה שמבדיל ספרות משובחת מספרות מלודרמטית וזולה נעוץ בדיוק בסוגייה הזו: הספרות המשובחת או שאינה מתמקדת באירועים סנסציוניים וחריגים – היא מצליחה לרומם גם את חיי היומיום למדרגת נושא מעניין – או, אם היא עוסקת במאורעות חריגים, היא מתמקדת לא בהצגתם כשלעצמה אלא בניתוח הסיבות להם וטורחת רבות בהוכחת אמינותם, דבר שמצידו מכריע שכאשר הספרות המשובחת עוסקת באירועים חריגים, היא מבכרת אירועים לכאורה לא סבירים, שבהם יש לה מקום להתגדר בניתוח דק שיוכיח כי הם סבירים בכל זאת.

למה כוונתי? לו היה אלברטו אדם שמכה את אשתו, אונס אותה, מאיים עליה ברצח וכיו"ב, הרי שהריגתו בידי אשתו לא הייתה מעניינת מבחינתה של הספרות המשובחת, בהיותה סבירה מבחינה עלילתית (בצד היותה פשוטה יותר מבחינה מוסרית). או, לחלופין, לו הייתה המספרת חמומת מוח, או נוטה להתקפים פסיכטיים אלימים,

אבל אלברטו לא יוצר קשר, כאמור. והקשר מתחדש במקרה, כשהמספרת פוגשת בו ברחוב. אלברטו נותר מתעתע כל כך, כי הוא שמח לראותה וזוכר הכול על הגיבורה ("הוא שמח מאד ... הוא זכר כל דבר שסיפרתי לו על עצמי", עמ' 87).

אז האם אנחנו מאוהבים? תוהה הגיבורה. אלברטו מביא מתנות ונראה מאושר להיות איתה מצד אחד, אבל לא מספר על עצמו ולא אומר שהוא מאוהב בה מצד שני (עמ' 88). למרבה העניין, המספרת אינה יודעת לא רק מה רגשותיו של אלברטו, אלא גם מהם רגשותיה שלה. האמביוולנטיות והערפל שמציגה הנובלה אינם רק אלה שביחס לזולת, אלא גם פנימיים. המספרת מנסה להסיק מה הם רגשותיה שלה מהתנהגותה: "זו הייתה הפעם הראשונה בחיי שבכיתי

מתוקה, והעיניים שלה מתנצנצות" (עמ' 82). מ"לא מצא חן בעיניי" זעה המחברת ל"קצת כאילו כן מאוהבת".

אלברטו, מבחינה הגיבורה, לא מדבר על עצמו במפגשיהם הראשונים. זה, כמובן, סימן אזהרה מהבהב לטיב יחסו לגיבורה, ועד מהרה המספרת שמה לב אל אות אזהרה זה ("אבל אלברטו לא אהב לדבר על עצמו, ובהתחלה לא היה אכפת לי, ואחר-כך זה קצת הציק לי", עמ' 84). אך עם זאת, בו זמנית, זו עצמה הרי תכונה מושכת באלברטו, התעניינותו בגיבורה, תכונה שתורמת להידוק יחסה אליו ("אף-פעם בחיים שלי לא קרה שמישהו יתעניין בי כל-כך", עמ' 84)!

אלברטו, מספרת הגיבורה על תחילת היכרותם, "אף פעם לא אמר לי שהוא מאוהב בי". אבל מעשיו, לכאורה, מוכיחים ההפך: "הוא היה בא לבקר אותי בפנסיון, לעיתים קרובות, והביא במתנה ספרים ושוקולדים, ורצה שנצא יחד" (עמ' 84). אז מה חשוב יותר, מה שאלברטו אומר ולא אומר או מה שהוא עושה? מתחילה להתחוויר לנו – אם כי עדיין לא לגיבורה – האמביוולנטיות העמוקה של אלברטו.

או אז מגיעה חופשת הקיץ והגיבורה חוזרת לכפר שלה. אלברטו שולח גלויה לקונית במהלך החופשה אך בתומה אינו יוצר קשר (עמ' 85–86). ההתעלמות והחמקמקות האלו דווקא מלבות את רגשותיה של המספרת ואף הופכות לתחילתה של אובססיה: "וככה התאהבתי בו ... והתחלתי לחשוב שאם יבקש ממני להתחתן איתו, אומר לו כן, ואז אוכל לדעת, בכל שעה ובכל רגע, איפה הוא ומה הוא עושה" (עמ' 86–87).

ואכן, לבסוף, אלברטו אומר בפירוש שהוא לא אוהב אותה, הוא מאוהב באישה אחרת, מסתבר, אישה נשואה (כל זה בתגובה להתוודות אהבה מצד המספרת; עמ' 93). ובכל זאת, בסמוך לכך הוא מציע לה נישואין. הוא אומר למספרת שהוא לא יכול לחיות בלעדיה, "ואימו מתה לא מזמן, והוא מרגיש כה בודד בביתו" (עמ' 95). "כשביקש את ידי אמרתי לו כן. אבל שאלתי את עצמי איך יוכל לחיות איתי אם הוא מאוהב באשה אחרת, ואז הוא אמר לי שאם אוהב אותו מאוד ויהיה לי אומץ, נוכל להסתדר מצוין, ויש הרבה נישואים כאלה, כי מאוד קשה ונדיר ששני אנשים שמתחתנים אוהבים זה את זה באותו אופן" (עמ' 95-96).

המספרת אומנם עדיין אמביוולנטית ונרתעת מהמחשבה "שבקרוב נתחתן ונעשה אהבה". "קשה לדעת מה קורה בתוכנו באמת", היא אומרת לעצמה לבסוף ודבקה בהחלטתה להינשא (עמ' 97).

כך קם ונהיה – כנגד כל הסיכויים – הקשר הזה, וגניצבורג השלימה את משימתה הראשונה: לשוות אמינות ליצירת קשר שמתחיל מנקודת פתיחה בלתי-אפשרית להיווצרותו, קשר בין גבר הססן ולא מאוהב ואישה לא מעוניינת.

ג

חודש אחרי החתונה אלברטו יוצא לנסיעה, והמספרת מגלה שהוא שיקר לה ביחס ליעד נסיעתו. הוא נפגש עם המאהבת שלו, זו הנשואה לאחר (עמ' 99). אך דווקא מנקודת השפל הזו נוצרת הבקעה ביחסים המתוסבכים האלה. אלברטו חוזר שבור

בגלל גבר, ואז חשבתי שאני אוהבת אותו, אם אני בוכה ככה" (עמ' 89).

בשיחה עם אלברטו מצליחה הגיבורה סוף סוף לשמוע ממנו דבר מה על עצמו. אלברטו אומר שמעולם הוא "לא הצליח לעשות משהו ברצינות" ולדבוק בהחלטה שלו, למשל להיעשות צייר או עורך דין (עמ' 90). המספרת יכולה להסיק מכך שגם את ההכרעה להתחתן איתה לא יצליח אלברטו לעשות. ואכן סביר שהרומן-לא-רומן הזה בין השניים היה מסתיים כאן והנובלה על אודותיו לא הייתה נכתבת לעולם לולי הכניסה גניצבורג בחוכמתה את ההתפתחות העלילתית הבאה: אימו הזקנה של אלברטו מתה.

מות אימו מרכז אתו ביחס למספרת. או כך היא מסיקה מביקור ניהום אבלים שהיא עורכת אצלו (עמ' 91). אבל בעולם הלא סנסציוני של "ככה זה קרה" הדברים לא משתנים בבת אחת מהקצה אל הקצה. אלברטו ממשיך בהתנהגותו האמביוולנטית המטריפה: אחרי ביקורה בביתו הוא לא מזמין אותה שוב לשם, אך יוצא איתה לטיול ולבית קפה. ועם זאת, שם, מבחינה המספרת, אלברטו, הצייר החובב, ככל זאת רושם את שניהם מדליקים את התנור, כפי שעשו בביקורה בביתו! האם אין כאן איתות למה שחשה המספרת בעצמה? עד כמה היה ביקור זה משמעותי מבחינה רגשית? עוד שמה המספרת לב לאמביוולנטיות הבאה: "טיילנו הרחק לאורך הנהר, או ברחובות של הפרוורים שהנאהבים הולכים אליהם בדרך-כלל, ושום מילה או מחווה של אהבה לא הוחלפו בינינו" (עמ' 92).

שוב מציינת הגיבורה שאחרי שנולדה הילדה לא אכפת לה כל כך מיחסו של אלברטו אליה (עמ' 121–122). אך אז היא רואה את אלברטו וג'ובאנה ברחוב! המראה מכאיב לה מאוד. יש הבדל בין ידיעה לראייה. בעקבות זאת גם אלברטו מודיע שעליהם להיפרד. קשה לו לשקר לה, הוא אומר, ובדיבורו מעורבים גם עלבונות כלפי אשתו, המספרת: "סבלתי מאוד מכך שאת ולא היא נמצאת איתי. רציתי שיהיה לי ילד איתך כמו שלה יש ילד עם גבר אחר" (השיחה בעמ' 123–125).

תם ונשלם, לכאורה. הקשר שנוצר כנגד כל הסיכויים הגיע לסופו הבלתי נמנע. הינה לנו נקודת יציאה שדומה לה הייתה בתחילת הקשר, עם בוא חופשת הקיץ. אמנם בני הזוג הם הורים כעת, ופרידה היא דבר מסובך יותר, אבל שניהם מתכוננים אליה ברצינות.

אלא שאלברטו האמביוולנטי לא מצליח לעזוב! הוא אומנם מתחיל לארוז, הוא ממלא מדי יום תיבת אבץ בספריו, אבל הוא לא משלים את מלאכתו. תיבת האבץ הזו נהפכת לסמל מוחשי להיעדר יכולתו להכריע. (למשל, בעמ' 133: "שאלתי את עצמי מתי אלברטו יעזוב. עכשיו הרגשתי צורך גדול שיעזוב מהר. אבל הוא לא נראה כמי שרוצה להכריע. מדי יום הניח כמה ספרים בתיבת האבץ. הבטתי במדפים שהתרוקנו לאט-לאט. חשבתי שאולי כשיניח את כל הספרים, אולי אז יעזוב").

באותה תקופה של הכנה לפרידה מופיע לראשונה האקדח שיעשה בו שימוש "בסוף", או שמא נאמר מופיע האקדח של המערכה הראשונה. מסתבר למספרת שלא אלברטו יש אקדח. והאקדח הזה, יש

מהמפגש עם האישה הנשואה, שלא עלה יפה, אומר למספרת ש"את הדבר היחיד שיש לי" ואז "עשינו אהבה, ובפעם הראשונה לא הייתה לי רתיעה ממנו" (עמ' 102).

אבל אז, אחרי כמה חודשים, אלברטו חוזר לסורו ונוסע שוב. אלא שהמצב כעת שונה באופן מכריע: המספרת בהיריון (עמ' 102). ולכן המריבה הגדולה שפורצת עם שובו השני של אלברטו – המספרת מכריזה שהיא לא אוהבת אותו והוא מצר על כך (!) – מסתיימת גם היא בהבקעה רגשית או הבקעה רגשית לכאורה (עמ' 107–108). אם כי חשוב לציין שלמרות הפיוס אלברטו לא מבטל את החלטתו לישון בנפרד בחדר העבודה; עמ' 108). מה שתורם לאמינות הפיוס כעת היא, כמובן, עובדת היותה של המספרת בהיריון. פרידה כעת היא דבר מסובך הרבה יותר.

"הרגשתי מאושרת כפי שלא הייתי בחיי", אומרת הגיבורה על לידת ביתה (עמ' 111). אלא שכמה חודשים אחרי הלידה אלברטו נוסע שוב (עמ' 113), והמספרת מהרהרת בכך שהוא אוהב רק את המאהבת, ג'ובאנה שמה, אולי משום ש"היא אף פעם לא מראה לו שהיא אוהבת אותו". אבל היא מתנחמת בתינוקת: "חשבתי שכאשר בזרועותיה של אישה נושם התינוק שלה, שום דבר לא נחשב בעינייה" (עמ' 114).

הבעיה של הגיבורה, היא חושבת לעצמה במרירות, היא שאלברטו לא מספיק מפחד ממנה, כפי שהיא משערת שהוא מפחד מג'ובאנה ("ממני, לעומת זאת, לא פחד, וזו הייתה הבעיה. הוא לא פחד ממני בכלל" עמ' 118). זה פרט חשוב לאמינות הסיפור שחשיבותו תובהר בהמשך.

ילד נוסף (עמ' 144). משום כך הגיבורה מתאהבת מחדש באלברטו (עמ' 144–145). הקשר מתחייה.

אלא שההתאהבות המחודשת הזאת מעוררת בה פחד גדול: "וכל אותו זמן היה בי פחד גדול בגלל מראה פניי וגופי. כשעשינו אהבה, פחדתי שישעמם אותו לשכב איתי" (עמ' 145). שימו לב לדקות הפסיכולוגית: בגלל האובדן שחוו בני הזוג מתהדקים יחסיהם, אבל בגלל אותו אובדן טרי נורא עצמו מתגבר הפחד מאובדן חדש ממשמש ובא!

ואכן אלברטו לא מצליח להיגמל מהאמביוולנטיות שלו. הוא מצהיר שלא יעזוב את הגיבורה ושירוקן סוף כל סוף את תיבת האבץ. אך לא עושה זאת (עמ' 143–144). הוא אומר לפי תומו שהוא אולי לא אוהב אף אחד, אך מאידך גיסא חוזר על אמירתו שלא יעזוב יותר (עמ' 146) – ואז חוזר בו כבדרך אגב! "וכשהיא [ג'ובאנה] תחזור, אמרתי, 'תרצה שוב לעזוב?' לא יודע, אמר, 'גם זה אפשרי'. והתהפך לצד השני ונרדם" (עמ' 147).

לחרדת הנטישה העצומה של המספרת שאיבדה את בתה וחוששת מאובדן בעלה (פרויד ב"תרבות בלא נחת" ניסח זאת באופן נחקק בזיכרון: לעולם איננו חשופים לכאב כמו בשעת אהבתנו, או אז אנחנו חשופים לסכנה של "אובדן אהובנו או אובדן אהבתו") מוסיפה גינצבורג תיאור של רגשות דיכאון חריף שהיא לוקה בו: "אבל עכשיו נראה לי שאני מעולם לא הייתי מסוגלת לחיות, וברור שעכשיו מאוחר מדי ללמוד, וחשבתי שבחיי לא עשיתי דבר מלבד לנעוץ מבט חודר-חודר בבור האפל שיש לי בתוכי" (עמ' 145).

לשים לב, הוא לא סתם אקדה. גינצבורג בחוכמתה הכמו-אגבית מאפיינת אותו כעדות חומרית מעליבה מבחינת המספרת לכך שלאברטו יכולים להיות רגשות עזים לנשים, נשים אחרות. כי מסתבר שאלברטו קנה אותו אי אז בעבר, כשחשב להתאבד מפני שג'ובאנה לא השיבה לו אהבה (עמ' 128).

T

כשם שגינצבורג השכילה להסביר את תחילת הקשר חסר הסיכוי הזה ואת מיסודו במותה של אימו של אלברטו, וכשם שאחר כך השכילה לנמק את המשכו, למרות כל הבגידות והמריבות, בהריונה של המספרת – כך היא משכילה להנשים את הקשר המופרך הזה, ולהציעד אותנו אל חלקו האחרון, אל שיאו הטרגי, בעזרת מותה של הבת.

המספרת נוסעת לסן-רמו עם ילדתה, וזו נופלת למשכב. העינויים ההדדיים של הגברים והנשים נראים עכשיו למספרת זניחים (עמ' 137). יש כאן רגעים קורעי לב בתיאור הילדה על ערש דווי (עמ' 141). ואכן כל החלק הזה נוגע מאוד ללב מצד עצמו, אבל אני רוצה למקד את המבט בדרך שבה הוא משרת גם את מטרתה האחרת של גינצבורג: להוסיף אמינות להימשכות הקשר הלא סביר הזה, שלכאורה הרי הגיע לסופו, וכך להימשכות העינוי שבו, ולפיכך – ולבסוף – להוסיף אמינות למעשה הנורא שחתם אותו.

כי אחרי מות הילדה אלברטו רך מאוד אל הגיבורה ("הוא היה כל כך טוב אליי, ועכשיו הבנתי כמה מתוקה יכולה להיות העדינות של גבר", עמ' 145). אלברטו גם מדבר על

של נזירה קטנה טובה" (עמ' 151). אנחנו זוכרים, כמובן, את הרהוריה של המספרת על כך שחבל שאלברטו לא מפחד מפניה ואת השערותה שמג'ובאנה הוא מפחד גם מפחד. ואכן הערתה של ג'ובאנה על "פרצוף הנזירה הקטנה הטובה" מעיקה במיוחד על המספרת, ובתום הפגישה היא מתבוננת בעצמה במראה וגם שואלת את אלברטו אם יש לה אכן פרצוף כזה. אלברטו עונה שלא, אבל מייד, כדרכו, מסייג: "אבל אחר כך אמר שהוא לא יודע מה זה פרצוף של נזירה קטנה טובה" (עמ' 151–152).

בגלל הפיוס הראשוני ביניהם, לאחר מות הילדה, אלברטו והמספרת חזרו לישון יחד, כעת בחדר העבודה (שאליו עקר אלברטו לאחר המריבה השנייה ביניהם – עמ' 108). גינצבורג מדגישה זאת, במקומו ובזמנו (עמ' 144), כי לכך יש כעת, מסתבר, תוצאה הרת אסון: מכיוון שהיא ישנה בחדר העבודה, אלברטו לא נועל אותה כבעבר ויש לגיבורה הזדמנות להתרגל לאקדח במגירת שולחן הכתיבה (עמ' 152). הגיבורה מהרהרת בכך שנראה שהיא מתכוננת לפרידה מהעולם (עמ' 152). היא עדיין עושה אהבה עם אלברטו, אבל שמה לב שהוא כבר לא מדבר על עוד ילדים (עמ' 152).

ואז מגיע המשבר הסופי. אלברטו מודיע שעליו לנסוע. המספרת חושבת שאולי הוא נוסע לתמיד. אבל אפילו כעת אלברטו לא מכריע. "שאלתי אותו מה יעשה בנוגע לתיבת האבץ. 'תיבת האבץ?' אמר ופרץ בצחוק. 'לא', אמר, 'אני לא נוסע לתמיד. את חושבת שאני נוסע לתמיד?' (עמ' 153). באי-ההכרעה הזו מהדהדות כל האי-הכרעות הקודמות, כמובן.

145). גינצבורג מפשילה שרוולים ומגייסת "כוחות עזר" כדי לשוות לסוף החריג המתקרב אמינות מקסימלית. ועוד היד נטויה, כפי שנראה מייד.

בעקבות השיחה שהוזכרה לעיל, שבה אלברטו מעיר כלאחר יד שאינו שולל את האפשרות שיעזוב בסוף, המספרת מבינה שאי אפשר לסמוך על אלברטו ומהרהרת לראשונה באקדח ("ואז התחלתי להרהר באותו אקדח", עמ' 147). יש כאן הסבר פסיכולוגי דק המתווסף על הכעס המובן על אלברטו: נמאס לה לפחד, היא מחפשת ודאות. לכן עדיף לירות באלברטו על פני תקוות התחדשות האהבה ואפילו על פני תקוות הילד החדש: "אף-פעם לא אדע מה הוא רוצה באמת ... אבל אם יהיה לי עוד תינוק, תמיד אפחד שהוא עלול לחלות ולמות, וכל כך נמאס לי לפחד" (עמ' 147). ולפיכך "בעומק כל אחת ממחשבותיי מצאתי תמיד את האקדח הזה" (עמ' 148).

סופרת או סופר פחות מוכשרים מגינצבורג היו מסתפקים בזה ומובילים אותנו מכאן הישר לשיא הדרמטי. אבל גינצבורג חשה שעדיין זה לא מספיק בשביל לשוות אמינות למעשה הסנסציוני שלפנינו. הפשלת השרוולים, לפיכך, נמשכת. היא יוצרת מפגש (שני) בין המספרת לג'ובאנה המאהבת. המפגש הזה מדגיש בכאב בפני המספרת עד כמה הקשר של ג'ובאנה עם אלברטו אמיץ (עמ' 150). כשהמספרת ממליצה לג'ובאנה להסתלק כי "אם תישארי עוד קצת, אולי יבוא לי חשק להרוג אותך" (עמ' 151), ג'ובאנה פורצת בצחוק, ואומרת שאין סיכוי שהמספרת תהרוג מישהו, כי "יש לך יותר מדי פרצוף

ה

אזכיר בקצרה את טענת המאמר. חלק ניכר מהווירטואוזיות של גינצבורג ביצירת המופת הזאת נובע מהאמינות שהיא מעניקה לכינונה ולקיומה של מערכת יחסים לא סבירה העומדת במרכזה וכן לאמינות שהיא משווה למעשה הרצח שבסופה. מעשים חריגים קורים, כמוכן, בעולם. הספרות הלא רצינית חובבת אירועים כאלה כי הם מגרים את רגשות ההתפעלות הגסים של הקוראים, את התאוה האנושית ליוצא הדופן, למדהים, לאסוני. הספרות הלא רצינית מסתפקת בהצגת המקרים החריגים, בהשקת קוראיה על גלי האדווה העזים הרגשיים שנהדפים מהם.

אבל הספרות הריאליסטית הגדולה מצליחה או להראות לנו את עושרם וזוהרם של החיים הרגילים, הלא סנסציוניים, או שהיא מתמקדת בניתוח הסיבות למעשים הנפלים, ולא בהם כשלעצמם. היא חושפת בפנינו בניתוח מדוקדק כיצד אירועים חריגים מתרחשים, ולעיתים על רקע יומיומי למדי, בגלל צירוף סיבות דקות ומגוונות.

אבל הקש, או הקורנס, ששבר את גב הגמל הוא המשך הדיאלוג: "את חושבת שאני נוסע לתמיד? לכן את עושה לי את הפרצוף הזה?" ניגשתי להסתכל בראי ואמרת: 'פרצוף בכלל לא יוצא-דופן. פרצוף של נזירה קטנה וטובה'. 'של נזירה קטנה טובה', אמר, 'כן'. הוא נתן לי ליטוף בשיער, אחר כך אמר לי שאלך להכין את התה. הוא אהב אותו עם הרבה סוכר וחזק למדי" (עמ' 153). אלברטו מאמץ בלי דעת את מה שאמרה ג'ובאנה למספרת ומה שהוא עצמו, אלברטו, בשיחה קודמת פסל או ביטל. וזה הרי חששה הגדול של המספרת! שאלברטו לא מפחד ממנה כפי שהוא מפחד מג'ובאנה! חשש שמגובה כאן באמונתו הזוחחה שהמספרת תמשיך לטרוח בהכנת התה שביקש! נוסף על כך, אנחנו הרי יודעים מהפתיחה שלאחר שחזרה המספרת בכל זאת עם התרמוס ובו התה הראה לה אלברטו רישום שעשה ובו צייר את עצמו מנופף לשלום במטפחת (עמ' 79). הרישום מוסיף לתחושות הלעג שחשה הגיבורה כמו גם לחששה שלמרות דבריו הוא אכן עוזב לצמיתות. והזעם האדיר מתפרץ בירייה (עמ' 153).

ככלות הכול, היה על אלברטו לפחד ממנה.